

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Gemeenteraad Amsterdam

Datum 16 oktober 2015

Ons kenmerk

Behandeld door T. Overbeek, Educatie en Inburgering, t.overbeek@amsterdam.nl

Onderwerp Vluchtelingenbeleid

Geachte raadsleden,

*"De kracht van Amsterdam is vrijheid. Om elke dag keuzes te maken, en om dromen waar te maken. Die vrijheid is pas iets waard als iedereen mee kan doen, waar je wieg ook stond."*¹

Ieder jaar vestigen zich in Amsterdam vluchtelingen die noodgedwongen en met gevaar voor eigen leven huis en haard hebben moeten verlaten. De afgelopen weken ziet Europa, Nederland en ook Amsterdam zich gesteld voor een ongekend hoge toestroom van het aantal asielzoekers met name uit Syrië. Als verantwoordelijke hoofdstad heeft Amsterdam – met zijn traditie als barmhartige en veilige thuishaven voor iedereen die een leven in vrijheid zoekt – de taak om asielzoekers op te vangen en statushouders een nieuw thuis te bieden. Een thuis waar je jezelf kunt zijn en waar je de kans krijgt weer een volwaardig bestaan op te bouwen dat aansluit bij de bagage die je mee hebt genomen.

De komst van vluchtelingen is niet nieuw. De recente hoge instroom wel. Oorspronkelijk werd door het ministerie van Veiligheid en Justitie gerekend op 14.000 asielzoekers in 2015 in totaal, momenteel is de asielinstroom 35.900 en de verwachting is dat dit zal oplopen tot 50.000 – 60.000 in totaal². De instroom in 2016 is moeilijk te voorspellen.

Het veld is volop in beweging. Amsterdam volgt de ontwikkelingen in Europa en het beleid van het Rijk nauwgezet. Amsterdam zet ondertussen in op versnelling van de bestaande opgave om vluchtelingen met status te huisvesten en snel te integreren. Hiervoor kijken we naar innovatieve en sobere huisvestingsoplossingen en maken we gebruik van een breed maatschappelijk netwerk. De actualiteit op het gebied van instroom, maar ook wet- en regelgeving worden nauw gevolgd om verdere groei een plek te kunnen geven.

¹ Amsterdam is van iedereen, Coalitieakkoord 2014 – 2018 D66, VVD, SP, pagina 2.

² Brief 13 oktober 2015 Ministerie van Justitie aan Tweede Kamer

We versnellen de realisatie van asielzoekerscentra. Ook voor asielzoekerscentra geldt dat we in samenwerking met COA en maatschappelijke partners inspelen op een groei van het aantal asielzoekers en ons voorbereiden op het bieden van programma's voor (informele) dagbesteding en onderwijs.

De noodopvang zal een nieuwe fase in gaan. Daarbij moeten we rekening houden met opschaling en langere duur omdat de gewenste doorstroom naar andere locaties vooralsnog niet mogelijk is. Het COA werkt daar aan. Het is van belang om oog te hebben voor de leefbaarheid in de opvang en in de omliggende wijken, en voor het draagvlak in de stad. We sturen daarom waar mogelijk op kleinschalige vormen van noodopvang. Ook bij de noodopvang kijken we in samenwerking met COA en maatschappelijke partners naar mogelijkheden van (informeel) onderwijs en dagprogramma's voor zowel jeugd als volwassenen. Gezien ontwikkelingen komen we met regelmaat bij u terug met een actuele stand van zaken.

De samenstelling van de groep asielzoekers is wezenlijk anders dan voorgaande jaren. Met de hoge instroom asielzoekers neemt ook het aantal statushouders in de nabije toekomst snel toe. Op 1 oktober jl. is de nieuwe taakstelling voor de gemeenten bekend gemaakt. Amsterdam moet in 2016 ruim 2.000 statushouders huisvesten. Dit is deels nog een prognose en kan nog worden bijgesteld. Daarbij verandert ook wet- en regelgeving. Het kabinet heeft onlangs aangekondigd de voorrang van statushouders op een sociale huurwoning te schrappen.

Het college prijst zich gelukkig met al die Amsterdammers die zich op dit moment – maar velen ook al jarenlang – inzetten voor vluchtelingen. In de noodopvang van asielzoekers staan zij paraat, maar ook op de langere termijn kunnen we op hen rekenen. Zij helpen vluchtelingen/statushouders bijvoorbeeld als (taal)vrijwilliger of door simpelweg een praatje aan te knopen en te luisteren. Tegelijkertijd zijn er Amsterdammers die zich zorgen maken over de gevolgen van toenemende aantallen, bijvoorbeeld voor kansen op de arbeids- en woningmarkt. Het college hecht daarom aan een inclusief vluchtelingenbeleid voor de stad, dat oog heeft voor de noden van nieuwe Amsterdammers maar daarbij niet voorbij gaat aan bestaande uitdagingen.

Het college heeft de verantwoordelijkheid die meekomt met de komst van meer asielzoekers en statushouders hoog op de agenda staan. Zij heeft besloten tot oprichting van een *taskforce* met als primaire opdracht het regisseren van de integraliteit van de aanpak in hele keten van asielzoeker tot en met participatie van statushouders, het versneld behalen van resultaten en doelen vanuit de verschillende onderdelen van de keten en daarbij de samenwerking met Amsterdammers, organisaties en asielzoekers en vluchtelingen zelf te optimaliseren.

Vluchtelingenbeleid 2015-2018

Voor u het nieuwe vluchtelingenbeleid³, wat gaat over duurzame integratie van statushouders. Het college wil dat ook in asielzoekerscentra (AZC's) een start wordt gemaakt op de

³ Binnen het vluchtelingenbeleid wordt de term 'vluchteling' aangehouden voor diegenen die formeel erkend zijn als vluchteling. Hiermee wordt ook de verblijfsgerechtigde, vergunninghouder, statushouder of asielgerechtigde bedoeld.

(voorbereiding) van goede integratie. Dat is opgenomen in dit beleid. Het vluchtelingenbeleid moet op onderdelen verder worden uitgewerkt naar aanleiding van de ontwikkelingen en zal continu worden gemonitord om tijdig te kunnen bijsturen.

Integratie in AZC's

Amsterdam gaat 2.000 asielzoekers opvangen in AZC's. We willen maatschappelijke initiatieven en vrijwillige inzet verbinden aan deze asielzoekers. We willen tegelijkertijd dat wordt gestart met de voorbereiding op integratie. Voorbeelden hiervan zijn genoemd in de brief van wethouder Ollongren aan u d.d. 13 oktober 2015. Ook willen wij gerichte onderwijsprogramma's voor kinderen en jongeren. Maatwerk staat voorop bij de voorbereiding op integratie.

Duurzame integratie statushouders

De inzet van het vluchtelingenbeleid is dat nieuwe Amsterdammers de kans krijgen om bij te dragen aan groei en welvaart voor iedereen. Amsterdam biedt de vluchteling woonruimte en een integratietraject. Van de vluchteling verwachten we dat hij alle zeilen bijzet om snel te integreren en aan het werk te gaan, zodat hij bijdraagt aan het sociaal, cultureel en economisch leven in onze stad. Met de rechten en plichten als ieder ander.

De gemeenteraad heeft bij motie van 9 september 2015 het college verzocht zich er voor in te zetten dat statushouders in Amsterdam een goede start kunnen maken.

Het college pakt deze opdracht met volle overtuiging op. Amsterdam kent sinds 2011 een uniek vluchtelingenbeleid⁴, waarvoor Amsterdam als eerste gemeente in Nederland in 2013 de VluchtelingenWerk Award heeft ontvangen. Het vluchtelingenbeleid voor de periode 2015 – 2018 is nader uitgewerkt in bijgaand beleidskader. Hieronder schetsen wij op hoofdlijnen deze Amsterdamse aanpak op het gebied van integratie. Een nadrukkelijk onderdeel hiervan, dat we de komende tijd verder versterken, is de samenwerking met diverse partners in de samenleving: de gemeente Amsterdam weet zich in goed gezelschap bij de opgave van duurzame integratie van vluchtelingen.

Amsterdamse aanpak

De essentie van de Amsterdamse aanpak is het bieden van passende ondersteuning, die rekening houdt met de talenten en veerkracht van vluchtelingen, maar ook met de obstakels die zij tegenkomen.

Om aan de behoeften van vluchtelingen te voldoen én om hun rechten als burger van deze stad te kunnen realiseren, wil de gemeente maatwerk bieden voor vluchtelingen op de leefdomeninen wonen, taal en inburgering, participatie en burgerschap, werk, inkomen en ondernemerschap, welzijn en gezondheid. Deze domeinen staan in directe relatie tot elkaar: het beheersen van de taal vergroot de kans op werk, een hogere (arbeids)participatie leidt tot betere taalbeheersing,

⁴ Beleidsprogramma 'Vluchtelingen in Amsterdam 2011-2014', mei 2011

werkloosheid en inactiviteit leidt tot gezondheidsklachten, een goed welbevinden leidt tot meer kans op werk. Integraal beleid is daarom onmisbaar.

Daarnaast zet het college ook in op vernieuwing van het nieuwkomersonderwijs voor kinderen van 2-18 jaar. Amsterdam wil het curriculum nieuwkomersonderwijs vernieuwen zodat dit beter aansluit op de talenten en mogelijkheden van asielzoekers en statushouders. Het college wil een verbeterde aansluiting op het MBO, HBO en WO.

Daarbij zetten we sterk in op een goede start van vluchtelingen in Amsterdam. Dat begint met het vinden van passende huisvesting, ook bij de grote aantallen die zich nu aandienen. De wethouder Bouwen en Wonen heeft de gemeenteraad op 30 september geïnformeerd over de acties die worden ondernomen om dit te realiseren. Amsterdam is een groot voorstander van zelfredzaamheid en het versterken van aanwezig talent. Maar we hebben ook oog voor het leed dat vluchtelingen hebben meegemaakt en de noodzaak om een ondersteunend netwerk op te bouwen. Het loont om vluchtelingen op weg te helpen. Dit doen we door te starten met een taal- en oriëntatieprogramma waarin de vluchteling kennismaakt met de Amsterdamse cultuur, waarden en samenleving, ondersteund door taal. We volgen het persoonsgerichte ontwikkelpad daarna nauwgezet om via opleiding en praktijkervaring in te zetten op snelle activering naar werk of een eigen bedrijf. Voor wie dat (nog) geen reëel perspectief is, is participatie het doel.

Binnen de groep vluchtelingen is een aantal extra kwetsbare groepen aan te wijzen die de bijzondere aandacht van het college hebben. Hierbij gaat het vooral om vrouwen, minderjarigen en LHBT-vluchtelingen. Het maatwerk in gemeentelijke voorzieningen is ook aan hun behoeften aangepast.

Intensivering samenwerking

De belangrijkste partner in snelle integratie is de vluchteling zelf. Met welke vaardigheden en plannen is hij of zij hier gekomen en welke ondersteuning is hierbij nodig? Belangrijke partners die al jaren de brug vormen naar de vluchteling zijn maatschappelijke instanties als VluchtelingenWerk en UAF, onderwijsinstellingen en woningcorporaties. Ook vluchtelingen zelf verenigen zich in organisaties. In deze tijden van hoogspanning zullen de banden met deze partners nauwer aangehaald moeten worden. Daadkrachtig en effectief optreden vraagt om snel schakelen, korte lijnen en de vluchteling centraal stellen. Ook door vluchtelingen zelf te betrekken en te bevragen voordat ze in Amsterdam worden gehuisvest.

Daarbij gaan we nieuwe allianties aan, zoveel mogelijk op lokaal niveau. De energie die nu vrijkomt in de samenleving, bij maatschappelijke organisaties en burgers, maar ook bij bedrijven, opleidingsorganisaties en werkgevers gaan we benutten. Deze nieuwe allianties en afspraken zijn vastgelegd in het actieplan 'ondernemerschap en werk'. Samen met VNO-NCW, de uitzendbranche en het Werkgeversservicepunt Groot-Amsterdam gaan we concrete acties opzetten om vluchtelingen te matchen aan (lang) openstaande vacatures. Lokale opleidingsinstituten zoals het ROC van Amsterdam ontwikkelen scholing en opleidingen die een brug slaan tussen MBO en inburgering. Ondernemerschap zal een nieuw focuspunt zijn. Daarbij

past ook realisme. We hebben nog weinig zicht op de kansen en mogelijkheden van de vluchtelingen en met name in het middensegment en aan de onderkant van de arbeidsmarkt is er veel concurrentie. Uiteindelijk zal niet elke vluchteling zelf in zijn inkomen kunnen voorzien. Voor een deel van de vluchtelingen zal maatschappelijke participatie het hoogste doel zijn. Daarom intensificeert het college ook de samenwerking met huisartsen en zorg- en welzijnsinstellingen.

Lobby naar het Rijk

Een laatste belangrijke schakel is het Rijk. Amsterdam wil maatwerk kunnen bieden aan vluchtelingen om zo beter te kunnen ondersteunen in het integratieproces. De gemeente wil daarom titel en mandaat om vluchtelingen op weg te helpen met taal en integratie, vergezeld van passende financiering. De lobby naar het Rijk concentreert zich op de volgende punten:

- Inburgering moet lokaal gebeuren, want in onze stad bouwt de vluchteling aan het nieuwe netwerk waarmee hij of zij steeds meer de regie over eigen leven kan herpakken. Decentrale uitvoering biedt hiermee de beste kansen voor duurzame integratie en participatie.
- Hiervoor is deels Rijksfinanciering nodig. Gemeentelijke budgetten staan al geruime tijd onder druk: voor het verzorgen van adequate maatschappelijke begeleiding, inburgering en toeleiding naar duurzame (arbeids)participatie moeten we putten uit een uitgekleed gemeentefonds. Ook heeft Amsterdam grote zorgen over het nieuwe verdeelmodel voor het bijstandsbudget.
- Een bredere uitwisseling van klant- en profielgegevens is nodig, zowel in de asielprocedure als tijdens de inburgeringsfase. Op deze manier kan de gemeente zijn rol in snelle en duurzame integratie uitvoeren.
- Ten slotte verzoeken we het Rijk obstakels in wet- en regelgeving die een snelle start blokkeren, weg te nemen. Zoals de wettelijke inspanningsverplichting bij de uitkeringsaanvraag, het structureel lage inkomensniveau van jongeren, te late toekenning van huur- en zorgtoeslagen, of het niet toestaan van werken of het leren van de taal tijdens de asielprocedure. Deze laatste twee lobbypunten vindt u ook terug in het actieplan 'ondernemerschap en werk'.

Uitvoering en financiën

Om het huidige niveau van de Amsterdamse inzet op de duurzame integratie van vluchtelingen ook bij hogere aantallen op peil te houden, voorziet het college in de jaren 2016 – 2018 meer kosten dan tot nu toe geraamd. Het budget ter ondersteuning van duurzame integratie aan statushouders is in de begroting in 2016 gelijk als het bedrag in 2015. Dit is naar verwachting voldoende voor de eerste periode in 2016. Het is op dit moment onzeker wat wijzigingen in Rijksbeleid rond huisvesting voor gevolgen zullen hebben voor de taakstelling en mogelijkheden deze taak te realiseren. De prognose op de aantallen vanuit de taakstelling van het Rijk wordt stapsgewijs concreter als ook de daadwerkelijke instroom. Bij de Voorjaarsnota wordt een voorstel gedaan ten aanzien van de budgetten en de dekking in 2016, dan is een beter beeld van de daadwerkelijke instroom en kosten.

Tot slot

Amsterdam heeft de mensenrechten hoog in het vaandel staan. Leven in vrijheid behoort tot de kern van menselijke waardigheid. Juist in tijden van verhoogde druk laat het college zien een verantwoordelijke hoofdstad te zijn. Met een integraal vluchtelingenbeleid dat oude én nieuwe Amsterdammers vraagt om zich van hun beste kant te laten zien, bieden we kansen voor welvaart en groei voor iedereen.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,

Gemeentesecretaris
Mr A.H.P. van Gils

Burgemeester
Mr E.E. van der Laan